

Moment DERGI

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi

2016, 3(1)

ISSN: 2148-970X.

TEMA EDİTÖRLERİNDEN

Merhaba,

Pop İslam temalı sayımızla karşınızdayız. Popüler kültür ile İslam arasındaki etkileşimin izini süren yazılardan oluşan bu sayıda, İslami ideolojinin gündelik hayattaki tezahürlerini anlamaya çalışıyoruz. Bunu yaparken, dinsel olanın pratikler ve söylem düzeyinde popüler kültüre nasıl entegre olduğunu tartışıyoruz. Ve elbette, popüler kültürün de dinsel bir söylem içinde nasıl yeniden üretildiğini.

Tayfun Atay'la yaptığımız söyleşi, umuyoruz ki bizim kadar sizin için de zihin açıcı ve ilham verici olacak. Din ve popüler kültüre dair antropolojik bir yaklaşımın ana hatlarını ortaya koyan söyleşi, dindarlığın değişen yüzüne dair esaslı bir çerçeve sunuyor. Atay, İslam ve popüler kültür ilişkisini özcü genellemelere yaslanarak değil, Türkiye'nin yaşadığı ekonomik, kültürel ve sınıfsal değişimler eşliğinde okumaya çağırıyor okuru.

Çimen Günay Erkol ve Uğur Çalışkan'ın "1960'lardan 28 Şubat'a Cemaati Romanlarla İcat Etmek: Siyasal İslamın Popüler Tezahürleri" başlıklı yazıları, 1960'larda yayınlanan hidayet romanları ile 1990 sonrası yayınlanan İslami romanları karşılaştırıyor. Hidayet romanlarının, İslami kültürel kimliğin inşasında rol oynadığını, 1990'larda yayınlanan İslami romanların ise, özeleştirel bazı nitelikler taşıdığını savunuyor. 1980'lerden sonra Türkiye'de piyasa ekonomisinin belirleyici hale gelmesiyle ve dinsel referanslı yeni bir

orta sınıfın ortaya çıkmasıyla birlikte, İslami romanlardaki dönüşümü mercek altına alıyor.

“Seviyor musun Beni? İdeolojinin Gündelikleşmesi Olarak Ahsen TV Röportajları”, Gökhan Arıkan’ın son derece ilginç ve ilham verici yazısı. Bu yazıda Arıkan, Ahsen TV’de yayınlanan sokak röportajlarına bakarak, bunları kurgulayan ve başrolünü oynayan Bülent Yapraklıoğlu’nun nasıl bir beden ve duygu politikası içinden konuştuğunu analiz ediyor. Bir yandan Yapraklıoğlu’nun giyim kuşamı, bedeni, kendini sunma biçimine, bir yandan da röportaj yaptığı kişileri çağırma, onları konumlandırma stratejilerine dikkatimizi çekerek, ideolojinin gündelikleşmesinin örneklerini sunuyor.

Aynı malzemeyle, başka bir problematik içinden yazılmış ikinci yazı, Halil İbrahim Gürel ve Leyla Şimşek-Rathke’nin “İslamcı Kimliğin Popüler Kültürel İfadeleri: Ehlisünnet TV Sokak Röportajları” başlığını taşıyor. Yazıda, Ehlisünnet TV’nin (yeni adıyla Ahsen TV) Türkiye’nin siyasal gündemini belirleyen Cumhuriyetçilik-İslamcılık tartışmasını son derece kaba ve yüzeysel bir giyim kuşam normu tartışmasına dönüştürdüğü gösterilerek röportajların taşıdığı ciddi etik ihlaller tartışılıyor.

Yüksel Taşkın, “Fethullah Gülen Portresi”nde, “kelebekten kozaya tarihsel bilincimizde saklı olanın açığa çıkması” ideolojik kurgusunun hangi motiflerle bezendiğini, nasıl okunduğunu, nasıl dolaşıma sokulduğunu tartışıyor. Popüler kültür ile din arasındaki gerilimin bir benzeri olan dünyevilik ile ruhanilik arasındaki gerilimli bölgeden “aksiyon” üreten bir popüler figür olarak Fethullah Gülen hakkındaki bu yazı, çok katmanlı ve çok boyutlu bir tartışma yürütmesi bakımından ilginizi çekecektir sanıyoruz.

Bir başka popüler figür, Adnan Oktar üzerine “Religious Broadcasting and the Fantastic Tele-Universe of Adnan Oktar’s A9 TV” başlıklı yazı, dini yayıncılığın formlarından biri olan televanjelizmi ele alıyor. Berfin Emre, A9 TV programları tartışmasını Adnan Oktar’ın özgün pratiğinin nasıl bir söylem inşa ettiği sorusu çerçevesinde yürütüyor.

Gökçe Baydar’ın “Manevi Kişisel Gelişimde Öznellikler ve Duygulanımsal Bilgelik: Allah De Ötesini Bırak” başlıklı yazısı, bir yıl içinde 750 000 kopyadan fazla satılan bir kişisel gelişim kitabına odaklanarak neoliberal kişisel gelişim anlatısıyla dini referanslarla bezeli bu metnin aynı söylem evreninde yer aldıklarını gösteriyor.

Geleneksel sağduyu ifadeleri ile kişisel gelişim anlatısının “sorumlu birey” iddiasının bir arada bulunduğu bu evrenin çelişkilerine ve varolan aile ve piyasa düzenini meşrulaştırma işlevine işaret ediyor.

Adem Bölükbaşı'nın “Postmodern Tanrı Misafiri: Popüler Tasavvufçuluk”u da benzer izleklerde dolaşüyor. Dini ile dünyevî, kutsal ve profan gibi ayrımların bulanıklaştığı, postmodern dindarlığın popüler kültürün kurucu öğelerinden birine dönüştüğü bir bağlamda tasavvufçuluğun yeniden dirilişini tartışan yazı, klasik sekülerleşme paradigmasını da sorguluyor.

“Money Talks: Turkish-Islamic Synthesis on Banknotes of Turkey” başlıklı yazısında Nail Elhan, Türk İslam sentezinin izini banknotlarda kullanılan simgelerde sürüyor. Türkiye’de 1980’lerden beri giderek hegemonik hale gelen Türk İslam sentezinin kendisini hangi semboller, hangi tarihsel kişilikler üzerinden, nasıl şekillendirdiğini gösteren, bu çerçevede siyasal bir söylemin hem inşasına hem de değişimine yakından bakmamızı sağlayan Elhan’ın makalesi sayesinde, siyaset bilimi ile kültürel çalışmaların son derece verimli bir kesişimine tanık oluyoruz.

Dinsel ideolojinin tüketim kültürü içindeki gündelik görünümünü tartıştıkları “Dini Çoğulculuk ve Kamusal Alanda Dindar Tüketim Kültürü” başlıklı yazılarında Hasan Hüseyin Aygül ve Özgür Öztürk, tartışmaya değer bir çerçeve kuruyorlar: kamusal bir faaliyet olarak tüketim.

Zeynep Işıl Işık Dursun, “Uluslarötesi Birlikten Ecdada: Türkçe Sözlü İslami Hip-Hop” makalesinde, popüler müzikte İslami etkileri tartışıyor. İslami punk ve İslami hip-hop örnekleri üzerinden bu türlerin dinin popülerleştirilmesi anlamına mı geldiğini yoksa popüler olanın dinsel ideolojiden etkilenmesi mi olduğunu düşünmemize ilham veriyor.

Pop İslam tamamız çerçevesindeki son yazı, Erdem Çolak’ın, “İslam ile Görsel Mizah: Türkiye’de İslami Mizah Dergiciliğinin Dönüşümü” başlıklı makalesi. Mizah dergilerinin politik işlevler üstlenmesinin tarihsel ve kültürel kaynakları daha çok sol muhalif bir çizgiye işaret ederken görsel mizahın İslami bir çizgide kullanımının imkân ve sınırlılıklarını düşünmemizi sağlayan Çolak, 1990’lardan itibaren bu çizginin nasıl değiştiğini gösteriyor.

Sayıya bir tür “ek” olarak, geçtiğimiz dönem Hacettepe Üniversitesi İletişim Bilimleri Bölümü Yüksek Lisans Programında yürüttüğümüz Popüler Kültür Çalışmaları dersinde yazılan öğrenci makalelerine yer veriyoruz. *Muhteşem Yüzyıl* dizisinin ilk sezonunu değerlendiren bu yazıları ilgi çekici bulacağınızı umuyoruz.

Bu sayımızda tema dışı tek yazı, “Streoskopik Fotoğrafın Üretim Süreci ve Günümüzdeki Uygulamasına Bir Örnek: Ayağıma Gelen Tarih Projesi” başlığını taşıyor. Evren Sertalp, bu makalesinde Nürnberg’de yaşayan Türklerle yürüttüğü bir tarih projesi örneği üzerinden, streoskopik fotoğrafın olanaklarını tartışıyor.

Kitap değerlendirme bölümümüzü oluşturan iki yazıdan birincisi, Yasin Karaman’dan. “Postille: Eco’dan Sonra *Gülün Adı*”. Umberto Eco’nun ölümünden sonra yazılmış bu yazı, sadece *Gülün Adı* için değil, Eco’nun kitaplarının tümü için bir rehber niteliğinde.

İkinci kitap değerlendirme yazımız ise Göze Orhon’dan. Elifhan Köse’nin *Sessizliği Söylemek: Dindar Kadın Edebiyatı, Cinsiyet ve Beden* isimli kitabı üzerine yazılmış bu yazı da ele aldığı kitabı daha geniş bir “coğrafya”, kadın edebiyatı eleştirisi coğrafyası içine yerleştirebilmesi bakımından, ilginizi çekecektir diye umuyoruz.

İyi okumalar...

Aksu Bora

Burak Özçetin